

LINA STRIOKAITĖ

Šventosios Šeimos seserų kongregacija

KRIKŠČIONIŠKOJO VIENUOLINIO GYVENIMO IR JO TEISINIO REGLAMENTAVIMO PRADŽIA (I–VI a.)

Straipsnyje apžvelgiamos krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo ištakos. Analizuojamos jo atsiradimo priežastys, iškeliamas intriguojantis klausimas, ar galima Jėzų Kristų laikyti šio gyvenimo būdo steigėju. Remiantis III a. pabaigos ir IV a. pradžios istoriniais šaltiniais, aptariama, kaip šis fenomenas vienu metu pasirodė daugelyje rytinės Romos imperijos dalies vietų, ypač Egipte, Palestinoje, Sirijoje, Mažajoje Azijoje, įvairiose Šiaurės Afrikos provincijose. Vienuolinio gyvenimo formų įvairovė sutelkia mūsų dėmesį į žmogaus vaizduotės galimybes ir dvasinio gyvenimo turiningumą. Pagal rašytinius šaltinius galima nustatyti, kada ir koku būdu vienuolinis gyvenimas buvo pradėtas reglamentuoti teisiškai, būtent –vienuolynų steigėjams pradėjus rašyti regulas. Jos tapo ne tik normatyviniais tektais, bet ir dvasingumo vadovėliais.

Ižanga. Norint pažinti kurį nors fenomeną, reikia žvelgti į jo pradžią. Taigi svarbu žinoti, kada ir kodėl atsirado krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo būdas? Kur ir kaip gyveno pirmieji vienuoliai? Skiriasi nuomonės ir dėl tvirtinimo, jog vienuolių luomo steigėjas yra pats Jėzus Kristus. Ši versija iš pirmo žvilgsnio, atsižvelgiant į rašytinius istorinius dokumentus, atrodytų atmestina. Tačiau ar tikrai?

Tiriant istorinius šaltinius nustatyta, jog krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo užuomazgos III a. pabaigoje ir IV a. pradžioje pasirodė vienu metu daugelyje rytinės Romos imperijos dalies vietų, ypač Egipte, Palestinoje, Sirijoje, Mažajoje Azijoje, įvairiose Šiaurės Afrikos provincijose. Ne visose srityse jo plėtra buvo vienodai intensyvi; daugiausia yra žinoma apie vienuolystės formavimąsi Egipte ir Sirijoje. Reikia manyti, jog šiam fenomenui atsirasti darė įtaką ne vienas veiksnys, jų galima išskirti bent keturis: 1) nekrikščioniškas asketinio gyvenimo būdas, praktikuotas Rytuose ir plitęs į Vakarų; 2) Vakarų kultūros nuosmukis; 3) institucinės Bažnyčios krizė, ypač sustiprėjusi krikščioniškajai religijai įgijus valstybinį pripažinimą bei laisvę; 4) asmeninis žmogaus krikščioniškojo radikalumo siekimas bei atsiliepimas į dieviškąją įkvėpimą.

Be abejo, šie keturi veiksniai tikrai turėjo nevienodą įtaką. Kai kurie galbūt veikė netiesiogiai, bet manoma, jog visi jie prisidėjo savaip. Ieškodami ištakų, kiekvieną tų veiksmų glaustai aptarsime.

Visiems naujiems radikalaus krikščioniškojo gyvenimo būdo ieškojimams, atsiradusiems III a. pabaigoje ir trukusiems iki V a. pabaigos, buvo būdingas tobulesnio gyvenimo siekimas. Visiems, pasirinkusiems vienuolybę, bendra buvo tai, kad jie troško gyventi toli nuo „pasaulio“ rūpesčių bei pavojų. Vieniems toks gyvenimas atrodė įmanomas labiau atsiribojant nuo kitų žmonių ir pasitraukiant į nuošalią vietą, kiti, atvirkščiai, būrėsi į bendraminčių grupes, kad visi kartu galėtų ištikimiau laikytis Evangelijos mokymo. Tad nuo pat pradžių tobulo gyvenimo siekimui buvo pasirinkti du pagrindiniai keliai – eremitizmo ir bendruomenės¹. Tačiau ir pasirinkusiųjų vieną iš šių kelių konkretūs gyvenimai bei idealo siekimas reiškėsi įvairiais būdais.

Straipsnyje aptariama, kaip buvo sureguliuotas šis labai didelio žmonių srauto judėjimas, kokioms taisyklėms jie pakluso, kas tas taisyklės sukūrė. Žodis „taisyklė“ lotyniškai yra „regula“, tad abu šie terminai čia vartojami kaip sinonimai. Nustatyta, jog nuoseklios krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo taisyklės – regulos – IV a. pradžioje buvo parašytos ten, kur vienuoliai gyveno bendruomenėse, tačiau jau nuo pat šio gyvenimo atsiradimo pradžios buvo vadovaujamosi ne vien tik savo išmanymu, bet ir kitų patarimais, pamokymais, posakiais ar pavyzdžiais, kurių vienuoliai rado Biblijoje. Pradžioje Evangelija buvo jų vienintelė regula. Todėl ir dabar, siekiant atnaujinti vienuolinį gyvenimą, Bažnyčia primena: „Kadangi galutinė vienuoliškojo gyvenimo nuostata yra Evangelijos pasiūlytas Kristaus sekimas, visuose institutuose jis turi būti laikomas aukščiausia taisykle“ (PC 2).

1. Atsiradimo sąlygos

1. Nekrikščioniško vienuolinio gyvenimo egzistavimas. Iki krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo atsiradimo tuometiniame pasaulyje egzistavo nekrikščioniškos vienuolinio gyvenimo formos, įvairių tipų nekrikščioniškas asketinis gyvenimas. Vienas iš jų – induistų vienuolinis gyvenimas, kurį neblogai pažino žydai, egiptiečiai ir net graikai, ypač po Aleksandro Didžiojo žygio į Indiją. Tačiau analizuojant šaltinius neįmanoma įrodyti, jog Indijos vienuolinis gyvenimas būtų daręs įtaką pirmajai krikščioniškojo vie-

¹J.Gaudemet, *Storia del diritto canonico (Ecclesia et Civitas)*, Torino, 1998, p. 108.

nuolinio gyvenimo raiškai. Remiantis didžiaisiais II–III a. krikščionybės mąstytojais, nustatyta, kad krikščioniškajam vienuoliniam idealui gana didelę įtaką darė graikų helenistinis asketizmas. Ryškiausi prototipai randami Senajame Testamente (Ozėjo, Amoso, Jeremijo knygose), taip pat judėjų dvasingumo istorijoje, ypač esenų judėjime, kuris plėtojosi toje pačioje geografinėje srityje, kur vėliau atsirado krikščioniškasis vienuolinis gyvenimas.

Nors ankstesnis vienuolinis gyvenimas buvo gana skirtingas, taip pat skyrėsi ir nuo vėliau atsiradusio krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo būdo, tačiau tarp jų yra ir bendrų bruožų: savęs aukojimas vien tik Dievui ar dievybei; atsiribojimas nuo žemiškų rūpesčių; gyvenimas eremuose arba uždaroje bendruomenėje; askezė. Labiau išplėtotose religijose egzistavo taip pat ir celibatas, turtų atsisakymas bei paklusnumas dvasios vadovui. Praktikuojama malda ir dieviškųjų dalykų meditacija. Pavieniai vienuoliai prisiima įvairias tarnystės kitiems užduotis. Beveik visose struktūrose yra išbandymo laikotarpis, kurio pabaigoje kandidatas šventais ryšiais pasiaukoja naujam gyvenimo būdui².

2. Visuomeninė kultūrinė padėtis. Krikščioniškasis vienuolinis gyvenimas pasirodė tuometinės kultūros nuosmukio metu: III a. helenistinis humanizmo idealas žavėjo tik nedaugelį. Senoji Egipto ir Sirijos kultūra jau buvo išsikvėpusi, moksliniai bei filosofiniai ieškojimai tarytum užbaigti. Smunkant tiek vakarinei, tiek rytinei imperijos daliai, antikos visuomenėje ėmė reikštis apokaliptinės nuotaikos. Tokia visuomeninė kultūrinė padėtis iškėlė opoziciją, kuri skatino ieškoti naujų – tiek kultūros, tiek religijos – idealų.

Sparčiai telkėsi gnostikų grupės, skelbiančios ir praktikuojančios griežtą asketizmą³. Asketizmą taip pat skleidė ir montanistai, aukštinantys pranašystes ir mergystę, kas vėliau atvedė net iki santuokos pasmerkimo. Manicheizmas, pasiskyręs sau dvasingumo aristokratų – „išrinktųjų“ – titulą, platino savo dualistines pažiūras būtent tuose regionuose, kur pirmiausia pasirodė krikščioniškasis vienuolinis gyvenimas. Net ir filosofai, ypač neoplatonikai, rodė didelį susidomėjimą religine egzistencijos dimensija, tad gyveno asketiškai, siekė kontempliacijos bei mistinių patirčių⁴.

Be abejonės, visi šie faktoriai turėjo šiek tiek įtakos krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo fenomeno pasirodymui, nes istorija nėra vien tik papras-

² Plg. M.Auge', E.S.Santos, L.Borriello, *Storia della vita religiosa*, Brescia Queriniana, 1988, p. 16–20.

³ Plg. M.Simonetti, *Cristianesimo antico e cultura greca*, Roma: Borla, 1990, p. 27–36.

⁴ Plg. R.Cantalamesa, *L'ideale della separazione dal mondo nella vita religiosa di oggi*, *Informationes SCRIS*, p. 113.

tas įvykių ir tarpusavyje nesusijusių reiškinių sąrašas; atvirkščiai, yra sudėtinga, nuosekli ir dinamiška tikrovė, turinti tęstinumą. Tačiau vienuolinio fenomeno sudėtingumas ir intelektualinių motyvacijų tvirtumas, kiek įmanoma suvokti iš dokumentinių šaltinių, rodo, jog tai buvo ne tiek socialinė, kiek dvasinė revoliucija⁵.

3. Bažnyčios būklė. Kai kurie tyrinėtojai pabrėžia, jog krikščioniškojo vienuolinio fenomeno pasirodymas sutampa su baisiuoju Decijaus (249–251) persekiojimu. Tai buvo pirmas didysis persekiojimas, siekęs sunaikinti krikščionybę, vyko sistemingai ir apėmė visą imperijos teritoriją⁶. Dauguma krikščionių turėjo palikti savo namus ir bėgti į negyvenamas teritorijas – kalnus, miškus ar dykumą. Pavyzdžiui, knygoje *Pauliaus gyvenimas*, kurią parašė Jeronimas (IV a.), pasakojama, jog Paulius Tėbietis dar būdamas jaunuolis pabėgo į dykumą nuo Decijaus žmonių ir visą gyvenimą praleido vienatvėje, gyvendamas prie šaltinio, melsdamasis ir atgailaudamas⁷.

Taigi persekiojimai neabejotinai ruošė dirvą vienuoliniam gyvenimui atsirasti, tačiau tuo laikotarpiu vis dėlto radosi mažiau atsiskyrėlių, nei vėlesniais Bažnyčios triumfo bei taikos laikais. Dar prieš Decijaus persekiojimą, kai Bažnyčia klestėjo ir sparčiai augo, Eusebijas Cezarietis konstatavo: „mes ėmėme pavydėti vieni kitiems ir keikti vieni kitus, pjaustydami savo pačių gerkles progai pasitaikius aštriabriauniais žodžiais, vyresnieji puolė vyresnius, o pasauliečiai būriais kovojo tarpusavyje, ir neapsakomas veidmainiavimas ir apsimitinėjimas tapo įprasti“⁸. Pasibaigus persekiojimams, Konstantino taika vėl išprovokavo krikščioniškojo gyvenimo silpnėjimą. Bažnyčia, ypač jos vadovai, gavo daug privilegijų ir titulų, tad juos paveikė pasaulietinė dvasia, jie leidosi įtraukiami į daugelį pasaulietinių struktūrų ir politinių intrigų. Be to, kai krikščionybė tapo nedraudžiama, o vėliau ir valstybine religija, Bažnyčia gan sparčiai prisipildė visokių lengvabūdžių ir perėjūnų. Drauge silpnėjo krikščioniškojo gyvenimo papročiai, iš dalies – ir moralė.

Tokią Bažnyčios būklę neabejotinai galima laikyti viena iš pagrindinių vienuolinio gyvenimo atsiradimo ir spartaus plitimo priežasčių. Jau III a. pabaigoje daugelis pajuto poreikį gyventi radikaliai krikščioniškai ir, to siekdami, atsiskirdavo nuo visuomenės, į kurią Bažnyčia vis labiau integra-

⁵ Plg. *Storia della vita religiosa*, p. 14–15.

⁶ Plg. Eusebijas Cezarietis, *Bažnyčios istorija*, Vilnius, 1993, p. 260 ir t.

⁷ Plg. *Vita Pauli*, PL 23, p.17–30.

⁸ Eusebijas Cezarietis, min. veik., p. 261; ir toliau apie Bažnyčios vadovus: „Tie, kurie vadino save ganytojais, užmiršo santūrumą ir Dievo baimę ir kivirčijosi tarpusavyje, nieko kita nedarydami, tik skleisdami vis toliau ginčus, grasinimus, pavydą, abipusį priešišumą ir neapykantą, beatodairiškai reikalaudami taip trokštamos despotinės valdžios“.

vosi, drauge ir labiau supasaulėdama⁹. Galima teigti, jog vienuolinis judėjimas kilo kaip herojiškas ir tylus protestas prieš krikščioniškojo gyvenimo išglebimą, pakrikimą bei supasaulėjimą.

Dauguma to meto vienuolių save suvokė kaip nepalaužiamų, tvirtų krikščionių – kankinių įpėdinius: vienuolis dykumoje, taip kaip kankinys kalėjime ar amfiteatre, liudija savo priklausomumą kitam pasauliui, o jo kankinystė – tai taurus kasdienis krikščioniškas gyvenimas. Origenas, o dar vėliau Atanasas labiau išplėtojo šios sampratos teologinę motyvaciją¹⁰.

4. Evangelinis įkvėpimas. Neatmetant tuometinės kultūrinės visuomeninės bei Bažnyčios krizinės padėties įtakos, reikia pasakyti, kad tikrasis krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo pamatas vis dėlto slypi Evangelijoje. Pirmieji vienuoliai liudija, jog pagrindines motyvacijas ir savo asketinio gyvenimo taisykles jie tiesiogiai ėmė iš Evangelijos¹¹ ir konkrečiai iš juos stipriai paveikusių biblinių temų, tokių kaip Dievo meilės ieškojimas, Jėzaus sekimas, apaštalų gyvenimo imitavimas¹², pirmosios krikščionių bendruomenės Jeruzalėje pavyzdys, tobulas įsakymų laikymasis, nuolatinės maldos praktikavimas, gyvenimas „pagal Dvasią“, budrus laukimas ateisiančio gyvenimo, dvasinė kova, angelų gyvenimo imitavimas ir pan.

Pavyzdžiui, knygoje *Vita Antonii* vyskupas Atanasas (VI a.) tvirtina, jog jaunas Antanas pajuto Evangelijos bei Apaštalų darbų tekstų raginimą. Ypač aiškiai jis pajuto Jėzaus žodžius: „Jei nori būti tobulas, eik parduok, ką turi, išdalyk vargšams, tai turėsi lobį danguje. Tuomet ateik ir sek paskui mane“ (*Mt 19,21*)¹³. Tad vadinamojo vienuolių Tėvo Šv. Antano pašaukimas aiškiai pagrįstas Jėzaus patarimais ir pirmųjų krikščionių gyvenimo pavyzdžiu. Daugybė Egipto dykumų Tėvų sentencijų, pasiekusių mus, rodo, jog jų dvasingumas, kaip ir Šv. Antano, paimtas iš biblinių temų, ypač iš Naujojo Testamento, kurį jie gausiai cituoja ir iliustruoja, kaip tie dalykai išsipildė jų gyvenime¹⁴.

Cenobitų tėvas Pachomijas savo penktame laiške tvirtina: „dirbame, nešiodami vieni kitų naštas (plg. *Gal 6,1*), kaip Kristus, kuris prisiėmė mūsų negales (plg. *Mt 8,17*) savo kūne. Jei Kristus yra mūsų mokytojas, tai mes esame jo sekėjai“¹⁵. Tapti vienuoliu Pachomijui reiškė ne ką kita, kaip tapti

⁹ Plg. *Cristianesimo antico...*, p. 78.

¹⁰ Plg. *Storia della vita religiosa*, p.16.

¹¹ Plg. *L'ideale della separazione...*, p.113.

¹² Plg. J.M.Guerrero, *Religiosi testimoni di un avvenire di speranza*, VC 8–9/75, p. 422.

¹³ *Vita Antonii* 2,3; ed. G.J.M.Bartelink, *Vita dei Santi* 1, Arnoldo Mondadori Editore 1974, p. 10–11.

¹⁴ *Storia della vita religiosa*, p. 21.

¹⁵ A.Boon, *Pachomiana latina*, Bibliothéque de la Revue d'Histoire Ecclesiastique 7, Louvain, 1932, p. 92.

tobulu Kristaus mokiniu: visur kur sekti paliktu Kristaus pavyzdžiu bei remtis Jo mokslu.

Išlikę senovės dykumų Tėvų raštai ir jų gyvenimų aprašymai rodo, kad ne tiek socialiniai motyvai paskatino pirmuosius vienuolius pasirinkti radikaliai krikščioniškąjį gyvenimo būdą, kiek asmeninis dieviškasis įkvėpimas ir dieviškoji trauka. Tuo įsitikinusi ir šiandienos Bažnyčia: viename iš pasakutiniųjų jos dokumentų apie Dievui pašvęstą gyvenimą sakoma: „Kristaus meilė subūrė didelį skaičių mokinių, kad taptų viena, kad galėtų kaip Jis ir Jo dėka Šventojoje Dvasioje, bėgant šimtmečiams, atsilipti į Tėvo meilę“¹⁶. Tad kas galėtų neigti Jėzų Kristų esant vienuolių luomo dvasiniu įkvėpėju ir įkūrėju, davusiu pirmuosius bei esminius pamokymus, kaip reikia gyventi.

2. Vienuolinio gyvenimo išraiškos

1. Celibatinis gyvenimas pirmaisiais trimis amžiais. Krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo pradžioje galima išskirti pirmąjį laikotarpį, apimančią II ir III amžius. Tada spontaniškai susiklostė celibatinis gyvenimo būdas, kuris neformaliai gyvavo iki III a. pabaigos, kai buvo pradėta labiau organizuoti.

Jau Evangelijose randame liudijimų apie žmones, kurie laikėsi celibato. Apaštalas Paulius rašo apie nemažą skaičių krikščionių, pasirinkusių mergystę (plg. 1 Kor 7, 25–34). Pirmajame laiške Timotiejui jis kalba apie našles, kurios gyvena susilaikydamos ir atsideda geriems darbams. Jos oficialiai įtraukiamos į sąrašus, duoda pažadus, taigi priklauso tam tikrai kongregacijai (plg. 1 Tim 5, 9–16) ir nepainiojamos su kitomis, kurios ruošiasi ištekti antrą kartą. Apaštalų darbuose minima, jog diakonas Pilypas, gyvenantis Cezarėjoje, „turėjo keturias netekėjusias dukteris, kurios buvo pranašės“ (Apd 21, 9).

Be Naujojo Testamento, pirmasis tekstas, kuriame kalbama apie celibatą pasirinkusius krikščionis, yra *Didaché*, parašytas apie 50–70 metus po Kristaus¹⁷.

I a. pabaigos krikščionių bendruomenių vadovai Klemensas Aleksandrietis ir Ignotas Antiochietis, gyvenę skirtingose vietovėse, rašę skirtingiems adresatams, abu savo laiškuose labai panašiai moko, esą krikščionys, pasirinkę skaistybės gyvenimą, neturi tuo didžiutis prieš kitus, bet turi puoselėti tikėjimą bei nuolankumą¹⁸.

¹⁶ Broliškas *Gyvenimas bendruomenėje*, Marijampolė, 1998, p. 5.

¹⁷ *Didaché*, 11–3, ed. U. Mattioli, Paoline: Alba, 1965.

¹⁸ Plg. *Storia della vita religiosa*, p. 23.

Origenas (185–253), genialusis Aleksandrijos teologas, yra laikomas vienuolinio gyvenimo pirmtaku. Jis gyveno bendruomenėje su keletu mokinių ir buvo jų dvasios vadovas. Pirmumą teikė Dievo Žodžiui, Biblijos studijoms ir maldai. Tai vėliau matyti Egipto asketų gyvenime. Dvasinės kovos tema, kurią Origenas laikė askezės esme, dominuoja ir dykumos Tėvų literatūroje. Celibatas Origeniui reiškė sugrįžimą į rojaus būvį, į Adomo ir Ievos tyrumo būseną prieš nusidedant, taip pat ir pranašišką ženklą, skelbiantį Karalystę, kurioje Bažnyčia susitiks Kristų Sužadėtinį. Išsilavinę krikščionys, kurie vėliau pasirinko vienuolinį gyvenimą, dažniausiai praktikavo Origeno paliktą gyvenimo būdą ir sėmėsi įkvėpimo iš jo doktrinos, nors dėl kai kurių jo teiginių paskui kilo problemų¹⁹.

2. Eremitizmas. III a. pabaigoje ir IV a. prasidėjo spartus eremitinio gyvenimo pasirinkimo laikotarpis. Daug vyrų ir moterų pasitraukdavo į miestų ar kaimų pakraščius ar net toli į Egipto dykumas ir ten gyvendavo vienvietėje, meldamiesi, atgailaudami, versdamiesi rankų darbu. Jie buvo vadinami anachoretai (pasitraukusiais į dykumą, išėjusiais šalin). Be abejo, buvo įvairių priežasčių, dėl kurių žmonės atsiskirdavo nuo savo artimųjų, kai kurie gal net bėgdavo nuo teisingumo, tačiau vienuoliais galima vadinti tik tuos, kurie pasirinko tokį gyvenimo būdą įkvėpti Dievo Žodžio. Kartais anachoretai trumpam sugrįždavo į bendruomenę, pavyzdžiui, sekmadienį švesti Eucharistijos arba Bažnyčios ganytojų kvietimu.

Vienuolių tėvu, vienuolinio idealo įsikūnijimu ir įkvėpimo šaltiniu daugeliui jo amžininkų laikomas Šv. Antanas atsiskyrėlis. Maldos ir atgailos gyvenimą jis pradėjo širdies gilumoje paragintas Evangelijos žodžių (*Mt 19,21*). Didi pagarba Dievo Žodžiui buvo vienas iš svarbiausių jo dvasingumo bruožų. Iš IV amžiaus išlikusiame dokumente, vyskupo Atanazo parašytoje knygoje *Antano gyvenimas* sakoma: „Jis buvo toks atidus Rašto skaitymui, kad niekas, kas parašyta, nenukrito steriliai į jo proto žemę“. O ateinančius prašyti jo patarimų perspėdavo: „Turėkite mintyse nurodymus, kurie yra Šventajame Rašte“. Jis daug meldėsi, nes buvo perskaitęs, kad reikia melstis ir nepaliauti (plg. *1 Tes 5,17*), augino daržoves, nes žinojo – „kas nenori dirbti, tenevalgo“ (*2 Tes 3,10*)²⁰.

Be to, yra išlikę septynių Šv. Antano laiškų fragmentai koptų kalba, taip pat 38 posakiai, perduoti žodžiu ir mus pasiekę rinkinyje *Apoftegmi*. Šiuose

¹⁹ Plg. ten pat, p. 24–25

²⁰ *Vita Antonii*, 3,6–7; p.12–13 ir 55,4; p.110–111

autentiškuose dokumentuose ir vyskupo Atanazo parašytame *Antano gyvenime* vienuoliams esmingi Evangelijų patarimai išryškėja iš gyvenimo būdo, tačiau nėra suformuluoti kaip doktrina. Matyti, jog žemiškų turtų atsisakymas buvo pirmasis žingsnis, kurį padarydavo anachoretas, pasitraukdamas iš įprasto gyvenimo, o Šv. Antanas, pardavęs savo turtą, pinigus atidavė kaimo žmonėms. Celibatinį gyvenimą vienuoliai priimdavo kaip sudėtinę savo vienvietės situacijos dalį: anachoretė buvo suprantama kaip radikalus celibatas, kartais net nutraukiant visus arba beveik visus socialinius ryšius. Tačiau tai nebuvo bėgimas nuo žmonių nei visiškai užsiklindimas nuo pasaulio, kaip rodo Šv. Antano pavyzdys: dykumoje jis patyrė išbandymus, uoliai ieškojo Dievo veido ir gavo dvasinės tėvystės dovaną. Pradėjęs priimti mokinius, atsiskyrėlis Atanazo veikale parodomas kaip guodžiantis, sutaukantis, mokantis ir net gydantis. Tikrieji eremitai rodė pagarbų paklusnumą dvasios tėvams: niekas nedrįsdavo pradėti vienvietės gyvenimo be patyrusio vyresniojo vadovavimo. Šv. Antanas, nors tituluojamas vienuolių tėvu, savo asketinio gyvenimo pradžioje kurį laiką taip pat pagyveno šalia savo dvasinio vadovo²¹.

Eremitai kartais dar vadinami „sielų ir kūnų gydytojais“, nes savu būdu tarnavo žmonėms. IV a. pirmojoje pusėje daug kas pasiryždavo sekti atsiskyrėliais: dykumose tiesiog buvo jų antplūdis. Tačiau V a. pradžioje tokių atsiskyrėlių gerokai sumažėjo.

Iki mūsų dienų Bažnyčioje išliko ši Dievui pašvęsto gyvenimo išraiška, tačiau labai pakitusi ir negausi. Šių dienų Bažnyčios pripažinti atsiskyrėliai gyvena dažniausiai dideliuose miestuose, daugiabučiuose ir tiesiogiai paklūsta vietos vyskupui. Visame krikščioniškajame pasaulyje jų tėra keliolika.

3. Griežtas asketizmas Sirijoje. Tuometinė Sirija apėmė senąją Siriją, Fenikiją, dalį Mezopotamijos teritorijos ir iki IV a. pabaigos sudarė Antiochijos patriarchatą. Čia vienuolinis gyvenimas išsiskyrė asketiniu griežtumu – kūno marinimas pasiekdavo žmogaus galimybių ribas, ypač tas buvo būdinga kai kurioms anachoretės formoms, kurios liko garsios krikščioniškojo dvasingumo istorijoje. Tarp sirų atsiskyrėlių viešpatavo itin žiaurus individualizmas ir neribota fantazija.

Teodoretas Kyrietis (393–460), vienuolis, o vėliau vyskupas, paliko vertingą dokumentą – *Storia philothea* – Sirijos vienuoliniam gyvenimui pažinti. Jis aprašo 31 asketo gyvenimą (tarp jų – trijų moterų).

²¹ Plg. *Storia della vita religiosa*, p. 27–40.

Sirų asketizmas nepaliko iškilių asmenybių, kurios vėliau galėjo turėti įtakos vienuoliniam gyvenimui, tačiau yra palikęs ryškių anachorezės formų: vienuoliai prirakinti prie uolos jos viduje arba išorėje; nejudantys vienuoliai, arba „stovintieji“, – visą laiką būnantys vienoje vietoje; „medininkai“, praleidę daugelį metų medžiuose; „stulpininkai“, gyvenę ant stulpų; įvairių rūšių „kaliniai“ grotose, apleistose šventyklose ir kitokiose lindyne. Žymiausias iš jų buvo Simonas Stulpininkas (389–459), 40 metų išgyvenęs ant 10 m aukščio kolonos netoli Antiochijos miesto. Teodoretas jį pats pažinojo. Tai nebuvo fanatikas, bet visų gerbiamas dvasios vadovas, taikintojas, prispaustųjų gynėjas ir pagonių apaštalas.

Kyla klausimas: iš kur toks griežtumas? Manoma, jog nuo pat pradžių šiuose kraštuose krikščionybė buvo pristatyta kaip asketinė, o žinomi asketizmo, neturto ir celibato pavyzdžiai čia buvo Kumrano bendruomenės atstovai ir manichėjai. Galima manyti, jog iš šių pavyzdžių ir kilo kai kurie egzotiški sirų vienuolinio gyvenimo aspektai.

Teodoreto veikale asketai lyginami su kariais arba atletais, kurie eina į kovą ir grumtynes, kad pasiektų galutinę pergalę, o jų mūšio laukas ar stadionas yra urvas, lūšna, stulpas ir pan. Šie kariai ir atletai neturi kito priešo kaip tik velnią; jis kartais pasirodo ir juntamu būdu, tačiau stipriausios yra nematomos kovos, kurios vyksta sieloje: prieš visas atakas asketai privalo tramdyti savo kūną (plg. *1 Kor 9,27*).

Kai kurios sirų asketų griežtumo formos tebuvo raidiškas ir iškreiptas apaštalo Pauliaus doktrinos interpretavimas, dvelkė priešišku kūnui ir noru atsiriboti nuo visokios civilizacijos²².

4. Koinobija. Palyginti gausūs istoriniai šaltiniai, išlikę koptų, arabų, sirų, graikų, lotynų kalbomis, pateikia žinių apie vienuolynų kūrimą. Apie 320 m. Aukštutiniam Egipte, apleistame kaimelyje, atsivertęs į krikščionybę buvęs kareivis Pachomijas įsteigia bendruomeninį gyvenimą – koinobiją. Dar prieš atsivertimą jam didelį įspūdį padarė krikščionių, pagelbėjusių kareiviams, artimo meilė. Jis buvo įkvėptas krikščioniško tarnavimo kitiems idealo, todėl ir jo bendrijose pati pirmoji vertybė buvo tarpusavio tarnavimas. Pats Pachomijas mėgo save vadinti „visų tarnu“²³.

Vienuolynas, kur gyveno pirmoji Pachomijo bendruomenė, buvo kaip mažas miestelis, apjuostas mūro siena, su keletu pastatų ir bažnyčia. Kiekvie-

²² Plg. ten pat, p. 53–58.

²³ Plg. Vita copta di s. Pacomio, a cura di J. Gribomont, Abbazia di Praglia 1981, p. 40.

name pastate buvo po 40 celių. Visam dvasiniam vienuolyno gyvenimui vadovavo vyresnysis, kuris rūpinosi taip pat ir komunaliniais patarnavimais²⁴.

Vienuolių skaičius greitai augo, tad daugėjo ir vienuolynų. 346 m., prieš Pachomijo mirtį, jų buvo jau vienuolika (vienas moterų). Visi įkurti vienuolynai buvo laikomi viena didele bendruomene. Du kartus per metus broliai iš visų vienuolynų rinkdavosi į pagrindinius namus – kartu švęsti Velykų ir koptiškų metų pabaigos. Pachomijo bendruomenių nariai save laikė broliais, o jų dvasingumo centras buvo vienybė. Broliai du kartus per dieną, rytą ir vakare, rinkdavosi kartu melstis. Kandidatas į koinobiją buvo pradedamas vadinti broliu tik tada, kai jį priimdavo į bendros maldos susirinkimus. Koinobijoje visa, kas turima, buvo bendra: niekas negalėjo ko nors savintis. Buvo labai vertinamas brolių darbas, kuris ne tik padėjo pragyventi, bet ir lengvino neturtingų kaimiečių gyvenimą. Ši „socialinė“ motyvacija sukletėjo nuo pat vienuolynų įkūrimo pradžios.

Pachomijo institucijos naujumas yra tas, jog broliška vienybė tapo dvasingumo pagrindu, o asketinės praktikos buvo gana saikingos. Taip buvo sukurtas gyvenimo būdas, kai pagrindinės vertybės yra *bendrumas, malda ir darbas*, o ne vienatvė, malda ir asketizmas. Kaip liudija išlikę raštai, pats Pachomijas ir jo mokiniai buvo gerai išsąmoninę didelį skirtumą tarp jų ir eremitų gyvenimo bei dvasingumo²⁵.

Pachomijo įkūnytas idealas išplito toli už Egipto ribų ir turėjo didelę reikšmę vienuolinio gyvenimo istorijai.

Kitas žymus to meto vienuolynų steigėjas yra Bazilijus Didysis (329–379), į bendruomenes subūręs atsiskyrėlius. Jis teigė, jog bendras gyvenimas labiau atitinka žmogaus prigimtį ir krikščioniškąjį mokymą negu atsiskyrėliškas. Bazilijaus bendruomenė yra krikščioniškosios vienybės išraiška: esame vienas kūnas, kurio galva – Kristus, o mes – nariai. Bazilijaus doktrinos esmė – biblinis dvasingumas ir kilnus žmogiškumas.

Bazilijaus koinobija artima pachomiškajai, tačiau tarp jų yra ir skirtumų. Pachomijas buvo praktiškas žmogus, siekęs vienuoliams nustatyti konkretaus gyvenimo vagą, paremtą kasdieniu darbu, tuo tarpu Bazilijus, išsilavinęs graikas, norėjo sukurti doktrinų visumą ir iš jos išplaukiančius pamokymus, kurie paremti vieninteliu šaltiniu – Biblija ir ypač Evangelijomis. Pachomijas įsteigė didelius vienuolynus, po šimtą ir daugiau žmonių, o Bazilijus teikė pirmenybę nedidelėms bendruomenėms²⁶.

²⁴ Plg. *Storia del diritto canonico*, p. 109.

²⁵ Plg. *Storia della vita religiosa*, p. 46–52.

²⁶ Plg. Ten pat, p. 71–73.

Kadangi ir Pachomijas, ir Bazilijus parašė savo bendruomenėms gyvenimo taisykles – regulas, tad per jų vertimus bendruomeninio vienuolinio gyvenimo forma greitai pasiekė Vakarų – Italiją, Galiją, Britaniją, taip pat Afriką ir ten plačiai paplito. Čia labai pasidarbavo tokios asmenybės kaip Rufinas, Jeronimas, vėliau Augustinas.

3. Teisinis reglamentavimas

1. Vienintelė regula – Evangelija. Istoriniai ir Bažnyčios dokumentai rodo, jog pirmieji anachoretai ir vienuoliai žinojo vienintelę regulą – Šventąjį Raštą²⁷, pagal kurį tvarkė savo gyvenimą. Jie skaitė arba klausėsi Viešpaties žodžių, parabolų, psalmių tekstų ir tai buvo jų gyvenimo pamatas; ten rasdavo atsakymus, paaiškinančius Šventosios Dvasios veikimą juose.

Pirmieji vienuoliai sekė Kristumi kiekvienas savaip, taip, kaip suprato perskaitę Evangelijos žodžius. Šiandien sakoma, jog jie buvo gavę charizmą, kuri pasireiškė per įkvėptą Šventojo Rašto skaitymą. Jie save laikė paprasčiausiai krikščionimis, tačiau greitai buvo suvokta, jog tai charizmatinis būdas sekti Kristumi. Evangelija turi būti ne šiaip perskaityta, o skaitoma ir įgyvendinama charizmatiniu būdu. Vienuolių sekimo Kristumi būdas vėliau buvo aprašytas, apibendrintas ir iš čia dabar turime regulas bei konstitucijas, kurios yra konkreti ypatingo Kristaus sekimo išraiška kiekviename vienuoliniame institute, kaip užfiksuota dabartiniame Katalikų Bažnyčios Kanonų teisės kodekse²⁸.

2. Tėvų „gyvenimai“ ir sentencijos. Aleksandrijos vyskupas Atanasas, suvokdamas savo atsakomybę, jautė pareigą nurodyti sparčiai plintančiam krikščioniškajam vienuoliniam gyvenimui gaires. Evangelijos patarimus ir pamokymus vienuoliai turėjo, tačiau reikėjo kokio nors Bažnyčios dokumento. Atanasas nepateikė normatyvinio rašto, kuriame būtų išryškinta vienuolių charizma, bet parašė *Antano gyvenimą*, kurio, kaip parankinio teksto, turėjo pakakti vienuoliams. Šiame veikle vyskupas neragina kartoti vienuolių Tėvo žygdarbių, nepateikia maldos ar askezės praktikų taisyklių, bet aprašo vienuolio idealą. Prologe jis sako, jog Šv. Antano gyvenimas yra

²⁷ „Nuo pat Bažnyčios pradžios buvo vyrų ir moterų, kurie stengėsi laisviau ir atviriau sekti Kristumi, vykdydami evangelinius patarimus, ir kiekvienas savaip ėjo Dievui pašvęsto gyvenimo keliu“ (PC 1).

²⁸ CIC, 1983, 662 kan.

vienuolių askezės modelis. Tokio idealo parodymo, jo manymu, turėjo pakakti palaikyti tvarkai tarp eremitų. Vėliau Šv. Grigalius Nazianzietis sakė, jog Atanazo parašytas *Antano gyvenimas* yra „vienuolių gyvenimo regula“, pateikta pasakojamuoju būdu. Atanasas savo veikale pirmiausia cituoja Evangelijų tekstus, kurie pažadino Šv. Antano pašaukimą, o toliau aprašo jo gyvenimo būdą: kiek laiko skyrė maldai, darbui, kokiame neturte gyveno ir kaip mylėjo vienatvę. Taigi ne tik aprašoma vienuolinio gyvenimo charizma, bet ir pateikiamos konkrečios instrukcijos, kurios leidžia kandidatui siekti pasirinkto idealo tobulumo.

Šiuo savo veikalu vyskupas Atanasas suteikė pradžią naujai literatūrinei formai. Po *Antano gyvenimo* pasirodė ir daugiau panašių veikalų. Yra žinomi Pauliaus, Malko, Hilarijaus „gyvenimai“. Vėliau Posidijus Kalamietis aprašė Augustino gyvenimą, Sulpicijus Severas – Martyno. Šiuose veikaluose aprašomi senoliai bei atgailautojai gerai žinojo, ką ir kaip daryti. Taip naujokai šalia vienintelės regulos – Evangelijos – gaudavo ir praktinius Tėvų pavyzdžius, kuriais sekdami žinojo, kaip vykdyti Dievo valią, ko Viešpats reikalauja iš jų gyvenimo, kokią dovaną jie gavo. Tad aprašyti Tėvų pavyzdžiai padėjo kaip įkvėpto gyvenimo būdo modeliai.

Be to, senoliai, sukaupę dvasinio tobulėjimo ir asketinės kovos patirtį, ilgainiui tapo išminties saugotojais ir dvasiniais vadovais. Jų posakiai, kurie sklido iš lūpų į lūpas, jauniems eremitams taip pat buvo tarsi gyvenimo gairės. Vėliau posakiai buvo surinkti ir surašyti. Jų rinkiniai, – jie visiškai nepanašūs į dabartinius normatyvinius tekstus, – tada atliko vedlio funkciją. Regula ir toliau buvo Evangelija, o posakiais ji buvo aiškinama ir pritaikoma bei platinama net ten, kur nepasiekdavo raštas. Sentencijų negalėtume tiesiogiai vadinti regula, tačiau jomis buvo išreiškiama Kristaus sekimo charizma. Pašauktieji posakius priimdavo kaip normą, kaip dvasinę šviesą ir kryptį.

3. Pirmieji normatyviniai dokumentai. Gyvenimas bendruomenėse iškėlė būtinybę sisteminti vienuolių praktikas, kad būtų išsaugotas sutarimas ir apgintos individo teisės. Pirmuosius normatyvinius tekstus savo bendruomenėms, kaip sakyta, pateikė Pachomijas ir Bazilijus. Abu jie, kaip ir kiti vienuoliai, gyvenimo regula laikė Evangeliją, tačiau parašė taisykles ir nurodymus, kaip konkrečiai gyventi pagal Evangeliją visiems kartu – savu būdu. Tas „savas būdas“ gyventi pagal Evangeliją iki šiol yra vienuolinių normų, taisyklių ir konkrečių nurodymų motyvacija.

Yra išlikę duomenų apie Pachomijo parašytą regulą. Tai nebuvo sisteminis veikalas, bet atskiri rinkiniai: *Judicia* – baudžiamasis kodeksas, *Institu-*

ta – nurodymai vyresniesiems ir du įvairių klausimų rinkiniai – *Leges* ir *Praecepta*. Pavyzdžiui, *Judicia* numato, jog keliolika arba keletas (15–20 arba bent 5) garbingų brolių gali sudaryti tribunolą, kuris teistų ir atleistų iš pareigų vyresnįjį, jei šis pažeidžia teisingumą. Ši ir visos kitos Pachomijo surašytos normos suvokiamos tik turint galvoje Šventąjį Raštą, todėl vienuoliai jautė pareigą išmokti atmintinai bent Naująjį Testamentą ir Psalmes.

Bazilijaus parašytas *Asketikon* yra tarsi Šventojo Rašto komentaras. Tekste išskelti evangelinio gyvenimo dvasiniai ir disciplinos klausimai, kurie išskyla bendruomenėje, pateikti ir atsakymai, kuriuos jis randa Šventajame Rašte. Bazilijus ieškojo atsakymų į visus klausimus vien Šventajame Rašte ir juos surašė. Vėliau šis jo veikalas buvo pavadintas *Bazilijaus regula*. Jis pats tokio pavadinimo, kaip ir Pachomijas savo raštams, nepaliko.

4. Su Augustino *Praeceptum* vienuolinių įstatymų kūrimas sparčiai pažengė į priekį. Šis tekstas pateikia naują – „regulos“ sąvoką, nors pats Augustinas tokios sąvokos, kaip ir ankstesnieji Tėvai, nevartojo. Tik nuo VI a. vienuolių normatyviniai tekstai imami vadinti „regulomis“.

Posidijus rašo, jog Augustinas su savo draugais gyveno „*secundum modum et regulam sanctis Apostolis constitutam*“. Taigi jie gyveno pagal Evangeliją, perteikdami apaštalų gyvenimo būdą. Tačiau kai Augustinas tapo vyskupu, turėjo palikti bendruomenę, nes nenorėjo drumsti jos gyvenimo ritmo. Atsiskyres nuo bendruomenės ir jausdamas jos trūkumą, jis surado būdą, kaip būti kartu, būtent parašė *Praeceptum* (400–402), apibrėždamas įstatymais brolių gyvenimo būdą ir tapdamas dvasiniu bendruomenės tėvu.

Augustino tekste neakcentuojamos disciplinos ar baudžiamosios normos, o išryškinamos doktrinos bei dvasinės normos. Pirmiausia jis pateikė motyvą, kodėl jie susitelkia gyventi kartu, primindamas tekstą apie bendruomenę iš Apaštalų darbų. Taigi *Praeceptum* nusako grupės pašaukimą, o toliau – pagrindinius jos dvasingumo elementus: artimo meilė, bendras gėrybių naudojimas ir nuosavybės atsisakymas, bendras liturgijos šventimas. Paskui pateikiamos asketinės normos: pasninkas, susilaikymas, kuklumas, broliškas perspėjimas, klusnumas, ir galiausiai – disciplina: drabužiai, knygos, higiena.

Taigi *Praeceptum* skirta bendruomenei, kuri 1) turi savo tikslą, 2) vadovaujasi Biblijos tekstais; 3) įsipareigoja puoselėti visiems bendrą dvasingumą, 4) nusistato kai kurias pamatines disciplinos taisykles.

5. Vienuolinės regulos. Iki V a. pabaigos krikščioniškųjų vienuolinių bendruomenių įkūrėjai ir Bažnyčios Tėvai, kaip sakyta, savo surašytų normatyvinių tekstų nevadino regulomis. Rytų Bažnyčios Tėvas Kasijanas, parašęs *Institutiones coenobitice* (424–425), vartodamas pasakymą „vienuolynų regula“, turi mintyje ne rašytą tekstą, o vienuolių gyvenimo praktiką. *Keturios Tėvų regulos* buvo parašytos V a. antrojoje pusėje; jų autoriai tvirtina norėję „nustatyti regulą“ broliams, o tai reiškė – nurodyti discipliną. *Antrojoje Tėvų reguloje*, parašytoje tuoj pat po pirmosios, jau kalbama apie rašytą regulą, kurios reikia laikytis. Čia regula jau vadinamas rašytinis tekstas. Tokia pati prasmė yra ir *Trečiojoje Tėvų reguloje*, kurioje sakoma, jog regula turi būti skaitoma.

Taigi vadinamosios vienuolynų regulos buvo pradėtos rašyti tik baigiantis V amžiui. Cezarijus Arlietis parašė dvi regulas – vienuoliams ir vienuolėms. Jo regula broliams buvo sudaryta iš 24 neilgų paragrafų.

Ryškus šio naujo tipo dokumentų pavyzdys yra *Mokytojo regula*, parašyta VI a. pradžioje Romoje. Ši viena iš ilgiausių regulų turėjo prologą ir 95 gana ilgus skyrius. Po jos netrukus pasirodė Šv. Benedikto regula (530–560), turinti prologą ir 73 gerokai trumpesnius skyrius; ši regula ilgainiui tapo pati žinomiausia ir svarbiausia. Tyrimai parodė, jog ji rėmėsi ankstesniais rašytiniais dokumentais – *Mokytojo regula*, kai kas paimta ir iš Augustino teksto. Tačiau iš esmės joje apimamas visas Vakarų vienuolių Patriarcho dvasinis mokymas ir ilgametė jo vienuoliško gyvenimo patirtis. Šv. Benediktas regulą parašė savo gyvenimo pabaigoje, tad ji tapo ir jo dvasiniu testamentu, ir įstatymų veikalu, ir gyvenimo taisykle vienuoliams, norintiems būti jo mokiniais²⁹.

Tuo pat metu ir Rytų Bažnyčios Tėvai Evagrijus ir Kasijanas surašė vienuolių asketinę doktriną ir ją atidavė vienuolynams.

Taigi regulos nebuvo vien tik įstatymų kodeksai, bet ir parankiniai dvasingumo bei ugdymo tekstai.

Kodėl buvo pradėtos rašyti ilgos ir sudėtingos regulos? Paprasčiausiai atėjo metas atnaujinti vienuolinį gyvenimą, kuris išgyveno krizę, ir sutvarkyti jį organizaciniu požiūriu. Reikėjo aptarti vienuolyno sudėtį, abato ir kitų vyresniųjų vaidmenį, sureguliuoti kandidatų priėmimą bei ugdymą.

Išvados. 1) Šiuolaikinės studijos rodo, jog krikščioniškasis vienuolinis judėjimas prasidėjo III a. viduryje skirtinguose krikščioniškojo pasaulio regionuose. Neseniai vienuolinio fenomeno lopšiu buvo laikomas Egiptas, o šiandien jau aišku, jog savitos vienuolinio gyvenimo formos pasirodė ge-

²⁹ Plg. *Šventojo Benedikto regula*, Vilnius: Aidai, 1997, p. 9.

rokai nuo Egipto geografiškai nutolusiose srityse, tokiose kaip Palestina ir Rytų Sirija, vadinta Mezopotamija. Taigi šis gyvenimo būdas gana sparčiai išplito tiek krikščioniškuosiuose Rytuose, tiek Vakaruose.

2) Istoriniai krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo pradžios tyrinėjimai įvairius autorius atveda prie dviejų ištakų. Vieni nori sieti vienuolystės pradžią su idealiu šaltiniu, būtent normatyviniu tekstu, o kiti – dauguma – gilinaisi į istorines priežastis, socialines kultūrinės sąlygas – bendrą tuometinio pasaulio dvasinį nuosmukį, nekrikščionių pasaulio asketinius ieškojimus ir institucinės Bažnyčios krizę. Šiomis sudėtingomis aplinkybėmis, tikrai ne dėl vienos priežasties, krikščioniškasis vienuolinis fenomenas prasiveržė kaip dvasinis judėjimas, kaip charizmatinis evangelinio gyvenimo būdas, kaip asmeninis atsiliepimas į dieviškąjį kvietimą.

3) Pirmieji vienuoliai savo pašaukimo pradžią siejo su Evangelijos įkvėpimu ir Evangelijoje, kurią jie laikė vienintele regula, surašytų Kristaus patarimų bei pamokymų vykdymu, todėl tiesioginiu vienuolių luomo įkvėpėju bei įkūrėju galima laikyti patį Jėzų Kristų. Vėliau pasirodę normatyviniai tekstai ir vienuolynų regulos buvo tik evangelinio gyvenimo patirties daugiau ar mažiau susistemintas užrašymas.

4) Bažnyčiai suvokus, jog eremitizmas dėl savo individualistinės išraiškos tik iki tam tikros ribos suderinamas su Evangelija, ši krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo forma pamažu ėmė nykti ir liko negausi, tapo ne itin reikšminga, ypač Vakaruose, o bendruomeninis vienuolynų gyvenimas, paremtas artimo meilės bei broliškos vienybės vertybėmis, suklestėjo ir iki mūsų dienų išliko kaip pagrindinė evangelinė Dievui pašvęsto gyvenimo forma.

Literatūra

- Auge M., Sastre Santos E., Borriello L., *Storia della vita religiosa*, Brescia, Queriniana, 1988.
- Bauer J.B., *Alle origini dell'ascetismo cristiano*, *Studi biblici* 66, Brescia: Paidela, 1983.
- Bažnyčios Tėvai. Antologija, Vilnius: Aidai, 2003.
- Broliškas gyvenimas bendruomenėje, Marijampolė, Ardor, 1998.
- Cantalamesa R., *L'ideale della separazione del mondo nella vita religiosa di oggi*, *Informationes SCRIS*.
- Codex iuris Canonici, Roma, 1984.
- Dattrino L., *Il primo monachesimo*, *La spiritualità cristiana, Storia e testi*, 3, Edizioni Studium, Roma, 1984.
- Didachė 11–3, ed.U.Mattioli, Paoline: Alba, 1965.

- Eusebijas Cezarietis, *Bažnyčios istorija*, Vilnius: Lumen fondo leidykla, 1993.
- Falchini C., *Monachesimo: un cammino di unificazione*, ed. Qiqaiou, 1986.
- Gaudemet J., *Storia del diritto canonico, Ecclesia et Civitas*, Torino, 1988.
- Guerrero J.M., *Religiosi testimoni di un avvenire di speranza, VC 8-9/75*.
- Pachomiana latina. Règle et Epitres de s. Pachòme, Epitre de s. Théodore et ,Liber' de s. Orsiesius. Texte latin de s. Jérôme, édité par A.Boon. Appendice: La Règle de s. Pachome. Fragments coptes et Excerpta grecs, èditès par L.Th. Lefort, *Bibliothèque de la Revue d'Histoire Ecclésiastique* 7, Louvain, 1932.
- Santomauro G., *La paideia del monachesimo popolare dei primi secoli, Il problema dell'origine storica*, Bari: Adriatica Editrice, 1975.
- Simonetti M., *Cristianesimo antico e cultura greca*, Roma: Borla, 1990.
- Šventasis Raštas, Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
- Šventojo Benedikto regula, Vilnius: Aidai, 1997.
- Turbessi G., *Ascetismo e monachesimo prebenedettino, Universale Studium*, 78, Roma, 1961.
- Vatikano II Susirinkimo dokumentai, Vilnius: Aidai, 2001.
- Vita Antonii 2,3; ed. G.J.Bartelink, *Vite dei santi* 1, Arnoldo Mondadori Editore.
- Vita copta di s. Pacomio, a cura di J.Gribomont, *Abazia di Praglia*, 1981.
- Vita Pauli: PL 23.

[Iteikta 2005 m. sausio mėn.]

THE BEGINNING OF CHRISTIAN MONASTERY LIFE AND ITS LEGAL REGULATIONS (from the 1st C. to the 6th C.)

Lina Striokaite

Summary

The article reviews the origins of Christian monastic life. It analyzes the reasons for its appearance, posing the intriguing question if it is possible to call Jesus Christ the founder of this form of life. Relying on historical sources of the end of the third and the beginning of the fourth century after Christ, the article notes how the phenomenon of consecrated life appeared at the same time in different parts of the Roman empire, especially in Egypt, Palestine, Syria, Asia Minor, and in different provinces of North Africa. The variety of monastic forms focuses our attention on the possibilities of human imagination and on the richness of spiritual life. Finally, based on written sources, the article illustrates when and how the monastic life began to be regulated by laws, and how the rules written by the founders became not only normative texts but also manuals of spirituality.